

Verslag raadsvergadering 9 november 2016

Agenda

- 1) Opening en mededelingen
- 2) Verslag vorige vergadering
- 3) Dierenaangelegenheden
  - a. Denkkader
  - b. Melkveehouderij
  - c. Zienswijzen in voorbereiding
  - d. Nieuwe thema's
- 4) Raads- & bureauaangelegenheden
  - a. Kinderraad
  - b. Vaarkamplering
- 5) Rondvraag en sluiting

1. Opening en Mededelingen

- a) Secretaris Marc Schakenraad opent de vergadering en geeft het woord aan Ludo Hellebrekers. Hij zet namens de sollicitatiecommissie het proces van de werving- en sollicitatieprocedure van de nieuwe voorzitter uiteen en geeft een korte toelichting op haar achtergrond. De nieuwe voorzitter Pauline Krikke wordt hartelijk welkom geheten en veel succes toegewenst.
- b) De voorzitter neemt het woord en geeft in een korte terugblik weer hoe haar eerste gesprekken op het departement zijn verlopen. Daarnaast wordt aangegeven dat zij in de nabije toekomst met alle raadsleden nader wil kennismaken. Ze staat kort stil bij het overlijden van de vorige voorzitter.
- c) De volgende leden zijn verhinderd: Andreas Dijkhuis, Annelies Freriks, Bas Haring, Annechien ten Have, Jinke Hesterman, Bas Kemp, Marion Koopmans, Maurits Steverink, Henny Swinkels, en Hans van Trijp. Toon van Hoof schuift later aan bij punt 3; Frans van Knapen, Han Swinkels, Frits van der Schans verlaten de vergadering na agendapunt 3c.
- d) Peter Vingerling en Arjan Stegeman hebben hun lidmaatschap van de Raad opgezegd. Een aantal leden van de raad hebben te kennen gegeven te stoppen als lid, te weten Annelies Freriks (na afronding forum natuur-dier) en Maurits Steverink (na afronding fora natuur-dier en dierenwelzijn te koop).
- e) De secretaris zal een nieuw aftredingsschema verspreiden onder de leden.
- f) Tosca Ploegaert (adjunct-secretaris "Melkveehouderij" en "Antibioticabeleid in de dierhouderij"), Maartje Oonk (adjunct-secretaris "Fokkerij en voortplantingstechnieken, "Toetsingskader Productiedieren") alsmede de stagiaires Danielle Hartman, Anouk Mast en Rimke van Nesselrooij hebben afscheid genomen van het RDA team. Wat betreft de stagiaires is het verzoek om de raadsleden bij de start te informeren welke rol en opdracht zij binnen het RDA team krijgen.

- g) Paola van Bladeren (managementondersteuner), Monique van der Gaag (adjunct-secretaris "Vissen" en "Paardenmarkten"), Bart Houx (adjunct-secretaris "Insecten") en Geerhard Vosseveld (adjunct-secretaris "Houderijvoorschriften honden") zijn gestart bij het RDA-team.
- h) DG Hans Hoogeveen is per 1 september 2016 opgevolgd door Marjolijn Sonnema. Zij zal ter kennismaking aansluiten bij een volgende vergadering.
- i) Het secretariaat zal een overzicht sturen van de aanwezigheid van alle leden bij raads- en forumvergaderingen ter ondersteuning van het indienen van declaraties.

2. Verslag vorige vergadering

Het verslag van de vergadering van 13 april is na een schriftelijke consultatie binnen de Raad vastgesteld en op 9 juni 2016, verstuurd aan de staatssecretaris en aangeboden aan het ministerie.

Er zijn geen opmerkingen.

3. Dierenaangelegenheden

a. Denkkader

Hans Hopster presenteert een "Denkraam", een uiteenzetting van kaders en definities ter ondersteuning van de zienswijzen van de Raad.

De Raad benadrukt nut en noodzaak van consistentie, zowel buiten als binnen de Raad. De verwachting is dat de eerste resultaten voor het einde van het jaar beschikbaar zijn.

b. Melkveehouderij

Frits van der Schans geeft een uiteenzetting van het proces van de zienswijze "Melkveehouderij" die de Raad op eigen initiatief is gestart.

Het forum "Melkveehouderij" is tot de conclusie gekomen dat de sterk ingekaderde opdracht, zoals vastgesteld in het startdocument en de resultaten daarvan, in onvoldoende mate bijdragen aan de huidige (maatschappelijke) discussie in en over de melkveehouderij. De Raad heeft een aantal issues benoemd, die nu in andere gremia opgepakt worden.

De Raad deelt de conclusie van het forum. De notitie van het forum wordt, met de voorgestelde aanpassingen, openbaar gemaakt op de site zonder nieuwsbericht.

De betrokken personen zullen worden geïnformeerd door het secretariaat.

Het secretariaat zal een beknopte procesevaluatie opleveren, waarbij ook andere zienswijzen worden betrokken die de Raad op eigen initiatief is gestart.

In de voorjaarsvergadering van 2017 zal "Melkveehouderij" geagendeerd worden met de vraag om het al dan niet vanuit een ander perspectief op te pakken.

De voorzitter beëindigt officieel het forum en dankt alle forumleden voor hun betrokkenheid en bijdrage.

c. Zienswijzen in voorbereiding

Zienswijzen, recent afgerond (doorwerking):

- Zwerfkatten (*bij afwezigheid van Frans van Knapen toelichting door de secretaris*). De staatssecretaris heeft in het afgelopen AO dierenwelzijn aangegeven voor het eind van het jaar terug te komen op de adviezen in de zienswijze.
- Toetsingskader Productiedieren (*Hans Hopster*): de zienswijze is met dank in ontvangst genomen maar het is nog onduidelijk wat de doorwerking is bij EZ (en RVO). De staatssecretaris heeft aangegeven dat RVO het zal betrekken bij hun procedure.

Zienswijzen, gevraagd:

- Protocol Paardenmarkten (*Hetty van Beers*): Het forum heeft een aantal paardenmarkten en diverse organisaties bezocht om zich een gedegen beeld te vormen. De zienswijze wordt nu geschreven. De volgende stap is contact met gemeenten.
- Houderijvoorschriften honden (*Joost de Jongh in afwezigheid van Han Swinkels*): Het verzoek van de staatssecretaris sluit aan op een eerdere zienswijze van de Raad, "Verantwoord honden houden". Het forum bevindt zich in de fase van het maken afwegingen. Hierbij wordt niet alleen naar de hond gekeken, maar ook naar de "andere kant van de lijn": de eigenaar.

Zienswijzen op eigen initiatief:

- Samenhang natuur-dierbeleid (*Jacques Kaandorp en Jacques van Alphen*): het forum bevindt zich in de afsluitende fase. Het afwegingskader dat is gebruikt in de zienswijze van "Zorgplicht natuurlijk gewogen" kan met beperkte aanpassingen ingezet worden voor afwegingen ten aanzien van alle "niet gehouden" dieren.
- Dierenwelzijn te koop! (*Gé Backus bij afwezigheid van Hans van Trijp*): er was in het forum nog veel discussie omtrent bestaande barrières bij introductie van welzijnsvriendelijke producten en wat de nog te volgen stappen waren. De verwachting is nu om in december de zienswijze voor te leggen aan de Raad.
- Maatschappelijke aspecten van invertebraten als productiedier (*Arnold van Huis*): inmiddels heeft dit forum twee keer een overleg gehad en is de startnotitie gepubliceerd. "Food safety" wordt ook als onderdeel van deze zienswijze meegenomen. Er bestaat al veel literatuur op dit gebied (bijvoorbeeld het onlangs gepubliceerde onderzoek naar emoties van bijen). De conclusies over welzijn en lijden zijn echter niet eenduidig.
- Welzijn van Vissen (*Martin Scholten*): het forum is in de fase van de afronding van het startdocument. De planning is aangepast omdat de prioriteit van de ondersteuning bij "Paardenmarkten" is komen te liggen vanwege het vertrek van de betrokken adjunct secretaris. Het forum maakt onderscheid tussen "Vissen". Dit kan op basis van functie (siervis, voedsel en proefdier) en naar prikkels die de verschillende soorten vissen kunnen ervaren. Het forum wil in maart de zienswijze voorleggen aan de Raad.

Overig:

- Internationaal (*secretariaat*): het initiatief is besproken met een aantal leden. Afgesproken is dat een "stakeholder analyse" opgesteld zal worden

door het secretariaat. Ruud Tombrock wordt voorgesteld als trekker van dit onderwerp.

c. Nieuwe thema's

Marc Schakenraad

In de voorjaarsvergadering 2016 is afgesproken dat leden de in hun ogen belangrijkste dierenaangelegenheden voor de komende vier jaar doorgeven. Op basis hiervan is een groslijst opgesteld.

Het overzicht en diverse onderwerpen worden besproken. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor:

- Gebruik van (nieuwe) technologieën om doelen te realiseren, techniek ten dieren van welzijn inclusief gezondheid (stalsystemen, gene editing).
- Proefdieren: aandacht voor aantallen én impact op het dier
- Dieren in de zorg, omgangsbeleid; in hoeverre mogen we inbreuk doen op welzijn van dieren ten behoeve van de zorg voor mensen.
- Ideeën vanuit het ministerie van Economische Zaken, ook bij zienswijzen die de Raad op eigen initiatief maakt
- Vorm van het resultaat: het product kan ook een andere vorm hebben dan een zienswijze, denk bijvoorbeeld aan signalen en bijeenkomsten.

Afgesproken wordt dat het secretariaat voor de volgende vergadering een notitie voorbereidt over de hoofdthema's. Daarnaast zal het secretariaat voorstellen doen voor onderwerpen die desgewenst eerder opgepakt kunnen worden en deze indien nodig voor de komende vergadering delen met de leden.

4. Raads- en bureauaangelegenheden

a. Kinderraad

Ted van den Bergh

In de voorjaarsvergadering is besloten dat de RDA een samenwerkingsverband aangaat met de "Kinderraad" van de Missing Chapter Foundation (MCF). MCF brengt de dialoog tot stand tussen besluitvormers en kinderen over verschillende dilemma's en actuele vraagstukken in de maatschappij. In veel van zijn zienswijzen benadrukt de RDA het belang van onderwijs in een vroeg stadium over de plek van dieren in onze maatschappij.

De samenwerking is geformaliseerd. De RDA bespreekt de verschillende opties voor onderwerpen.

De Raad is akkoord met de voorgestelde onderwerpen en brengt onderstaande prioritering aan. De definitieve onderwerpskeuze wordt gedaan samen met MCF en de betrokken school.

- 1) Fokkerij en voortplantingstechnieken:
  - *In hoeverre mogen we de natuurlijke groei en ontwikkeling van dieren veranderen?*

2) Houderijvoorschriften honden

- *Hoe kunnen we ervoor zorgen dat hond en mens goed kunnen samenleven?*

3) Welzijn vissen en insecten

- *Hoe kunnen we goed omgaan met wat wij met vissen en insecten willen en het welzijn van deze dieren?*

Na de definitieve keuze van het onderwerp zal een aantal leden benaderd worden voor een (eenmalige) inbreng in de discussie met de kinderen.

b. Vaarkampering

De Vaarkampering is een regelmatig terugkerende lezing over een onderwerp dat van belang is voor het welzijn en de gezondheid van dieren in Nederland. De "Vaarkampering" wil een "baken" zijn op het gebied van dierenwelzijn, inclusief diergezondheid waarin de belangrijkste steekwoorden zijn: *veterinair, verbinden en ontwikkelen*.

De Raad voor Dierenaangelegenheden verzorgt de coördinatie van de lezing, gezamenlijk met de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht.

Op 7 februari 2014 vond de eerste Vaarkampering plaats met als titel "Het houden van dieren. ieders verantwoordelijkheid!?" (Anton Pijpers). In de geest van verbinding en ontwikkeling van dierenaangelegenheden heeft de tweede bijeenkomst op 5 oktober 2015 meer het karakter gekregen van een dialoog: "Geef dieren een kort maar heerlijk leven" (Bas Haring in samenwerking met Frauke Ohl).

Marianne Sloet vraagt aandacht voor de inhoud van de lezing en om snel duidelijkheid voor de datum.

Voorzitter en secretaris zullen op basis van suggesties van de leden een voorstel maken voor de Vaarkampering 2017. De leden worden verzocht onderwerpen, mogelijke sprekers en ideeën voor de opzet te geven.

5. Rondvraag en sluiting

- Het secretariaat brengt nog onder ieders aandacht dat de website onder constructie is maar dat een voorbeeld op de meegebrachte laptop ter inzage/informatie is te bekijken.
- De voorzitter sluit de vergadering af, dankt iedereen voor hun komst en nodigt hen uit voor borrel en beknopt diner.